

MILJÖFÖRVALTNINGEN

BILAGA 1
PROJEKTRAPPORT 2008-2009
Dnr 2010-8148
SID 1 (9)
Upprättad av: Anna
Alanampa
2010-03-29

SOLARIETILLSYN

rapport för åren 2008-2009

INLEDNING

Åtagandet för miljöförvaltningens hälsoskyddsavdelning är att minska risken för människors hälsa och miljön genom att utöva tillsyn. Projektet Tillsyn på solarier drivs på hälsoskyddsavdelningen sedan 2008 och är ett arbetssätt för att genomföra åtagandet. Projektet omfattar tillsyn av alla solarier i Stockholms stad som omfattas av anmälningsskyldighet, det vill säga solarier som upplåts till allmänheten. Solarier som till exempel används för medicinskt bruk, kräver tillstånd av Strålsäkerhetsmyndigheten, SSM.

Tillsynen utförs genom besök och informationsspridning. Före besöken informeras verksamheterna om vad som kommer att gås igenom vid besöket och de får även information om vilka krav som ställs på verksamheten.

Antal solarier i staden

Det totala antalet solarier i Stockholms stad är svårt att uppskatta. Verksamhetsutövare ändras ofta och många solarier läggs ner och öppnar på annat håll, vilket gör det svårt att få en sanningsenlig bild av läget. Det finns även många solarieverksamheter inhysta i andra verksamheter som t ex tobaksaffärer och videouthyrningsbutiker och liknande.

Miljöförvaltningen har tidigare gjort en grov uppskattning, och kommit fram till att det finns ca 100 solarier i Stockholm stad. Denna uppskattning är gjord efter sökningar på bland annat www.eniro.se. Antalet solarier är sannolikt betydligt högre i verkligheten.

Risker med solariesolande

Antalet fall av hudcancer har ökat markant i hela Norden under de senaste decennierna. WHO:s cancerforskningsinstitut tillkännagav i en forskningsrapport 2006 att det finns ett klart samband mellan användning av solarier i unga år och olika hudcancerformer – främst den allvarligaste; malignt melanom. En internationell forskargrupp har i en studie* sammanställt alla hittills tillgängliga undersökningar om solarier och hudcancer som gjorts fram till 2006. Forskargruppen drog fyra tydliga slutsatser:

- Risken för melanom ökar vid solarieanvändning i tonåren och tidig ungdom.
- Solarieanvändning i tonåren ökar risken för skivepitelcancer.
- Hudens immunförsvar skadas av solarieanvändning.
- Det finns inga positiva hälsoeffekter förknippade med att sola solarium.

*(IARC Working Group. The association of use of sunbeds with cutaneous malignant melanoma and other skin cancers: a systematic review. *Int J Cancer* 2006; **120**: 1116-22.)

Strålsäkerhetsmyndigheten, SSM, har föreslagit att en 18-årsgräns för att få sola i solarium ska införas i Sverige, en reglering som redan genomförts i flera länder i Europa. Myndigheten avråder sedan länge unga under 18 år från att över huvud taget använda solarium, eftersom huden är känsligare ju yngre du är. SSM avråder även personer med ljus och känslig hud och de som har många eller stora födelsemärken att sola solarium.

En enkätundersökning av svenskarnas solarievanor, som Strålsäkerhetsmyndigheten, SSM, publicerade under våren 2009, visade att antalet 18-24-åringar som brännskadats i solarium nästan fördubblats från år 2006 till 2008. I den här åldersgruppen uppgav år 2008 nästan en tredjedel av dem som solat i solarium att de fått en brännskada, jämfört med 17 procent två år tidigare. Samtidigt visar undersökningen att unga är den grupp som oroar sig minst för hudcancer. (2009:11 Enkätundersökning om solning i solarium, Strålsäkerhetsmyndigheten)

Enkätundersökningen har genomförts årligen sedan 2005 av Statistiska Centralbyrån på uppdrag av SSM. Omkring 1000 personer i åldrarna 18-74 deltar och undersökningen ger en god bild av svenskarnas solvanor.

Ultraviolett strålning i solarier delas in i UVA- och UVB-strålning. Solarier har oftast en högre andel UVA än den naturliga solen. I Sverige får solarier maximalt motsvara UV-index 12, det vill säga tropisk sol. Det innebär att en ljushyad person kan bränna sig redan efter 10-15 minuter.

En orsak till att många bränner sig i solarium är svårigheten att uppskatta hur lång tid man kan sola innan huden skadas. Det förekommer också att solarier har starkare rör än vad som är tillåtet, vilket ökar risken för brännskador ytterligare.

Att ”grunda” i solariet inför en solsemester på vintern är inte någon bra idé enligt SSM. När huden får vänja sig gradvis vid solen, som under den svenska våren, bygger den upp ett visst eget solskydd. Eftersom solariestrålningen inte har exakt samma sammansättning som solstrålningen, har den inte samma effekt på huden. Risk för skadlig effekt från solariet är större än nyttan av den så kallade grundningen.

Bedömningsgrunder och lagstiftning

De regler som tillämpas för solarier är framtagna av SSM. Reglerna delas upp i en föreskrift om solarier (SSMFS 2008:36), en strålskyddsförordning (1988:293) samt en strålskyddslag (1988:220). Krav gällande hygien i lokaler för solarier ställs enligt miljöbalken.

Den som bedriver verksamhet i vilken solarier upplåts till allmänheten ska anmäla detta till miljö- och hälsoskyddsnämnden enligt 8§ SSMFS 2008:36. Miljö- och hälsoskyddsnämnden kan åtalsanmäla solarieägare som inte anmält sin verksamhet. I första hand uppmanar vi dock verksamhetsutövarna att anmäla sin verksamhet till oss.

Vid problem med bedömningar av solarierör kontaktas SSM.

MÅL OCH AVGRÄNSNINGAR

Effektmål

Projektets mål är att successivt förbättra strålsäkerheten på de solarier som i Stockholm upplåts till allmänheten. En förbättring av strålsäkerheten uppnås genom att förvaltningen inspekterar verksamheterna, ställer krav på åtgärder där så behövs och avslutar ärenden när åtgärderna är genomförda. Därmed minskar risken för skador på kunderna.

Den indikator som används på avdelningen för att följa upp effektmålet är *andel inspekterade solarier med godkända rör i samtliga solariesängar*.

Projektmål

Den 1 augusti 2007 överfördes tillsynsansvaret inklusive strålskyddstillsyn, för solarier som upplåts till allmänheten från Statens strålskyddsinstitut (idag Strålsäkerhetsmyndigheten) till kommunerna. Under 2008 var målet för miljöförvaltningens solarietillsyn att få en bild av hur många solarier som finns i staden, samt statusen på dessa. En tillsynskampanj påbörjades och målet var att besöka 25 solarier under året.

Under 2009 fortsatte tillsynskampanjen eftersom tillsynen visade sig vara välbehövlig under 2008. Målet 2009 var att utföra tillsyn på 25 solarier.

Avgränsning

Projektet omfattar samtliga solarier som omfattas av anmälningsplikt till miljö. Alla objekt som hittas registreras och besöks inom ramen för projektet.

PROJEKTMEDLEMMAR 2008-2009

- **Elisabeth Oldfeldt** - projektmedlem och områdesansvarig januari 2008-mars 2009
- **Anna Alanampa** – projektmedlem och områdesansvarig fr.o.m mars 2009
- **Marithe Eriksson** – projektmedlem fr. o. m. augusti 2008
- **Frej Sjöström** – projektmedlem fr.o.m. juni 2009
- **Kajsa Holmborn** – projektmedlem fr.o.m. januari 2010
- **Catarinah Blomberg** - projektmedlem augusti 2008-mars 2009
- **Marianne Svensson** – projektmedlem augusti 2008-mars 2009

GENOMFÖRANDE

Projekten har påbörjats med att man söker objekt att besöka, då vi inte har något samlat register över verksamheterna. Metoderna för att hitta solarier innefattar sökningar på www.eniro.se och liknande företagsregister, företagsinformation på InfoTorg samt tips från kollegor som är ute på annan tillsyn.

Ett informationsbrev med information om miljöförvaltningens tillsyn har sedan skickats till verksamhetsutövarna, tillsammans med den checklista som vi går igenom vid inspektionen. I brevet följer en enkel checklista med som verksamhetsutövaren har möjlighet att "boka av" för att säkerställa att solariet följer gällande lagstiftning. I brevet finns även information om att verksamheten är anmälningspliktig enligt Strålskyddslagen samt en blankett för anmälan.

Under projekten 2008-2009 har nästan alla besök varit oanmälda. Dels har verksamhetsutövarna i vissa fall varit svåra att hitta, men genom att komma oanmäld får man också en mer rättvisande bild av om solariet uppfyller de krav som ställs. Dock har vi under 2010 som mål att alla besök ska vara anmälda. Fördelarna med anmälda besök är att man direkt på plats kan få svar på alla frågor som uppkommer. De får även en möjlighet att åtgärda brister före besöket, vilket minskar handläggningstiden för ärendet. Ibland är det svårt att dels bestämma vem som är verksamhetsutövare och dels att få tag i uppgifter om rätt verksamhetsutövare, vilket gör det svårare att föranmäla besöken. I dessa fall görs oanmälda besök.

För inspektionerna har en standardiserad checklista använts. Denna används av samtliga projektmedlemmar.

Efter inspektionerna har verksamhetsutövarna fått en ifylld checklista samt ett följebrev. Miljöförvaltningen uppmanar först verksamhetsutövarna att åtgärda brister i solarierna innan vi förelägger om åtgärder. I ett fåtal fall har det funnits behov av ett föreläggande direkt. I dessa fall har bristerna varit av så allvarlig art att det har ansetts vara nödvändigt med direkta åtgärder.

RESULTAT 2008 OCH 2009

Antal besök

Under 2008 genomfördes 38 inspektioner inom projektet. Totalt finns 40 objekt, men två av dessa inspektioner gjordes under 2009. I förhållande till målet på 25 inspektioner under året var detta 13 fler än planerat. Anledningen till det större antalet var att solarietillsynen prioriterades upp under verksamhetsåret.

Under 2009 gjordes 19 inspektioner totalt i projektet (17 nya objekt). 17 av dessa var inspektioner i 2009-års ärenden. En av de 19 inspektionerna var ett återbesök och ett annat ett sent bokad besök i början av året. Detta innebär att målet på 25 inspektioner inte

uppfylldes under 2009. Flera medarbetare slutade inom projektet under 2009, vilket har medfört att det har krävts mycket tid för introduktion av nya medarbetare i området. Under 2009 byttes även områdesansvarig för solarier. Detta innebär att förvaltningen inte har haft möjlighet att genomföra lika många inspektioner som planerat, eftersom mycket tid gick åt till att sätta sig in i nya arbetsuppgifter, och utföra det arbete som behövs inom tillsynsprojektet och området.

Förvaltningen har också, i nuläget, 30 pågående ärenden från inspektioner som gjordes under 2008 och 2009, och som kräver fortsatt handläggning. Tiden för uppföljning av ärendena är tidskrävande och bidrog också till att målet för antal inspektioner inte nåddes under 2009.

Projekten under 2008 och 2009 har genererat totalt 17 anmälningar av solarieverksamheter, dvs verksamheter som är gamla men som inte varit anmälda till förvaltningen tidigare. Dessa anmälningar har hanterats inom projektet och är inräknade i antalet inspektioner och objekt som anges ovan.

Anmärkningar 2008 och 2009

Cirka **80 %** av alla verksamheter som besökts under 2008 har krävt uppföljning inom ett eller flera områden. Ca **88 %** av alla verksamheter som besökts under 2009 har krävt uppföljning inom ett eller flera områden.

De flesta anmärkningarna avser solarierör, att Strålsäkerhetsmyndighetens affisch med råd för den som solar inte finns uppsatt, samt att exponeringsschema saknas.

Observera att *en* verksamhet kan alstra *flera* anmärkningar där uppföljning krävs.

Förklaringar till anmärkningar

De anmärkningar som miljöförvaltningen noterar i checklistan är följande:

Märkning av UV-typ. För att ett solarium ska vara godkänt så ska det finnas uppgift om UV-typ. Kosmetiska solarier som används kommersiellt ska vara av UV typ 3, vilket motsvarar ”tropisk sol”.

Varningstext som varnar för UV-strålning ska finnas någonstans på solariet.

Exponeringsschema från tillverkaren, ska finnas som information för kunden. Ett exponeringsschema är specifikt för solariet och talar om hur länge man kan sola i solariet per gång och med den hudtyp som kunden har. Detta ska anslås väl synligt för kunden, alternativt meddelas muntligen för den som ska använda solariet.

Timer för att ställa in minsta och längsta soltid ska finnas och det ska vara möjligt att följa tiderna i exponeringsschemat genom detta tidur.

Extra tidur. Strömförsörjningen till ett solarium i en lokal med verksamhet där solariet upplåts till allmänheten ska vara försedd med ett extra tidur som slår av nätspänningen till solariet inom högst 60 minuter. Observera att anmärkning även ges i miljöförvaltningens

checklista om det inte går att se det extra tiduret vid inspektionen. I moderna solarier är detta inbyggt i solariet.

Ögonskydd, skyddsglasögon ska finnas tillgängliga för varje person som använder ett solarium. Denna anmärkning noteras men följs inte upp i de allra flesta fall.

Solarierör. Solarium ska vara UV typ 3 och uppfylla de strålskydds krav som gäller för denna kategori. För att överensstämma med kraven för UV typ 3 ska solariet vara försett med så kallade originalrör enligt märkningen på solariet, om solariet är märkt med UV typ 3. Alternativt kan rör från ersättningslista som SSM tagit fram användas. Dessa rör är testade av SSM. På solariet måste det finnas en skylt som avser vilka originalrör som hör till solariet.

Affisch från SSM. På eller intill solarier ska det finnas ett anslag i minst format A3 med SSM:s affisch ”Viktigt för dig som använder solarium”. Denna ska anslås väl synlig för brukaren.

Egenkontrollpunkterna rör rutiner enligt miljöbalken, dvs rengöring av solariet, korrekt märkning av rengöringsmedel, ventilation, avfallshantering med mera. Anmärkningar noteras men verksamhetsutövaren uppmanas att korrigera dessa avvikelser inom ramen för sin egenkontroll.

	Inspektioner	Inspektioner 2009
Ingen anmärkning	7 av 40 (17,5%)	2 av 17 (12 %)
En eller flera	33 av 40 (82,5 %)	15 av 17 (88 %)
<i>Typ av anmärkning</i>		
Rör	31 av 40	11 av 17
SSM:s affisch	20 av 40	7 av 17
Exponeringsschema	18 av 40	9 av 17
Timer	5 av 40	8 av 17
Extra tidur*	4 av 40	10 av 17
Varningstext UV-strålning	13 av 40	4 av 17
Märkning UV-typ	10 av 40	1 av 17
Ögonskydd	5 av 40	0 av 17
Egenkontroll	9 av 40	10 av 17

*denna anmärkning ingick inte i checklistan i början av projektet, så siffran kan vara missvisande.

Effektmål

Den långsiktiga effekten av tillsynen har inte kunnat uppvisas under den korta projektiden. Förvaltningen kan se en viss förbättring från 2008 till 2009, då 31 av 40 (78%) solarier under 2008 hade anmärkningar på solarierören, att jämföra med 2009 då

11 av 17 (65%) besökta verksamheter hade anmärkningar på rören. Dessa två år är dock svåra att jämföra eftersom förvaltningen gjorde besök på ett färre antal verksamheter under 2009.

DISKUSSION

Angående de anmärkningar som vi upptäckt i samband med inspektionerna så ser miljöförvaltningen speciellt allvarligt på att det är stora brister på solarierören i de verksamheter i Stockholm som besökts under 2008 och 2009. Vi ser inte heller någon förbättring i detta avseende från 2008 till 2009 års tillsyn. Visserligen innebär inte alltid vår anmärkning att rören är för starka – en anmärkning kan till exempel innebära att det fattas en rörskytt eller liknande. I flera solarier där felaktiga rör använts, har det funnits en stor risk att bränna sig. Fel rör kan ge solariet en annan sammansättning av UVA- och UVB-strålning med annan styrka än vad som är tillåtet ur strålsäkerhetssynpunkt. Rekommenderade soltider i solariefabrikantens exponeringsschema blir för långa och gäller inte för ett starkare solarium.

Det är också en hög andel solarier som inte har exponeringsschema uppsatt. Det är väldigt viktigt att exponeringsschema finns uppsatt väl synligt i lokalen så att kunden kan läsa sig till vilken soltid som är lämpligast för den egna hudtypen.

Miljöförvaltningen upplever att det är svårt att följa upp anmärkningar på solarier. En anledning till detta är att rören måste bytas regelbundet, då de förlorar effekt med tiden, och en anmärkning som uppdagades vid ett tillfälle har ersatts av en annan nästa gång vi besöker lokalen. Det är därför viktigt att ordentlig uppföljning görs och att vi ställer tydliga krav i de fall där vi upptäcker rör som inte är originalrör eller finns på SSM:s ersättningslista.

Både 2008 och 2009 har ett stort antal av de besökta verksamheterna haft en eller flera anmärkningar som kräver uppföljning av miljöförvaltningen. Av detta gör vi bedömningen att tillsynen på solarier är välbehövlig och behöver fortsätta tills miljöförvaltningen besökt samtliga solarier i staden och kan se en generell förbättring i branschen.

Tendenser

Idrottsförvaltningen i Stockholms stad, har enligt beslut i idrottsnämnden 2009-10-20 bestämt sig för att avveckla alla solarier i stadens regi. De anser inte att det är stadens kärnverksamhet och att det inte heller råder någon brist på solarier i staden. En annan aspekt är att solariesolning visat sig finnas med på WHO:s lista över faktorer som ökar risken för cancer. Detta beslut är i enlighet med SSM:s rekommendationer, då de i ett pressmeddelande den 15 januari 2010 uppger att de anser att det är olämpligt med solarier i kommunal regi. Även gymkedjan SATS uppger att de har tagit bort alla solarier i sina

verksamheter. Detta kommer troligtvis att innebära att antalet solarier i Stockholm minskar.

I nuläget saknas åldersgräns för solariesolande. Under hösten 2009 föreslog strålskyddsmyndigheterna i Sverige, Norge, Island och Finland att 18-års gräns skulle införas. Orsaken är att barn är känsligare än vuxna för UV-strålning. Om förslaget skulle realiseras skulle det kunna innebära att de obemannade solarierna måste upphöra vilket enligt förvaltningen skulle vara mycket positivt. Förvaltningens erfarenhet är att de obemannade verksamheterna ofta är sämre skötta än de som är bemannade. Denna skillnad går inte att utläsa ur statistiken från 2008 och 2009 års tillsyn, eftersom både bemannade och obemannade solarier fått en eller flera anmärkningar. De klagomål på solarier som inkommit till miljöförvaltningen under 2009 är på obemannade solarier.

Tillsyn av solarier 2010

Under 2010 fortsätter tillsynen över solarier i staden. Målet för året är att 40 solarier ska besökas. Eventuella anmärkningar ska följas upp under innevarande år.

Miljöförvaltningen kommer också att handlägga de 30 ärenden som fortfarande kvarstår från 2008 och 2009 års tillsyn.